

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/18-41/

Podgorica, 25. decembar 2018. godine

Odbor za ljudska prava i slobode na 27. sjednici, održanoj 3. decembra 2018. godine, u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2018. godinu, održao je Konsultativno saslušanje predstavnika institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, Ministarstva pravde, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva finansija i Ministarstva unutrašnjih poslova na temu: "Implementacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti preduzete na implementaciji Preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. koji je, na zahtjev UNICEF-a, pripremila Coram International at Coram Children's Legal Centre".

U skladu sa čl. 62 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode podnosi

IZVJEŠTAJ
SA 27. SJEDNICE ODBORA -
KONSULTATIVNO SASLUŠANJE NA TEMU:
"IMPLEMENTACIJA AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA
PREVENCIJU I ZAŠTITU DJECE OD NASILJA OD 2017-2021. GODINE I AKTIVNOSTI
PREDUZETE NA IMPLEMENTACIJI PREPORUKA IZ IZVJEŠTAJA O EVALUACIJI
SISTEMA ZA PRAĆENJE STANJA DJEČJIH PRAVA U CRNOJ GORI
ZA PERIOD 2014-2017. KOJI JE, NA ZAHTJEV UNICEF-A, PRIPREMILA
CORAM INTERNATIONAL AT CORAM CHILDREN'S LEGAL CENTRE"

Na sjednici su, u skladu sa čl. 67 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali: Snežana Mijušković, zamjenica zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica I u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, dr Mevlida Gusinjac, generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Arijana Nikolić-Vučinić, generalna direktorica Direktorata za predškolsko, osnovno i inkluzivno obrazovanje i vaspitanje u Ministarstvu prosvjete, Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje i inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, Ibrahim Smailović, generalni direktor Direktorata za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde, Blanka Radošević-Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, dr Nina Vujošević, državna sekretarka u Ministarstvu finansija i mr Dragan Pejanović, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Lia Magnaguagno, program menadžerka za demokratizaciju u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Ana Dautović, rukovoditeljka Programa za monitoring dječjih prava i evaluacije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Marina Tomović, pripravnica u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" i Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO "Građanska alijansa".

Podsjećanja radi, akcenat u Planovima rada Odbora u posljednjih šest godina, između ostalog, bio je na zaštiti prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta.

Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021. Odbor je razmotrio na 12. sjednici održanoj 4. decembra 2017. i tim povodom sačinio Izvještaj sa Zaključkom (u 10 tačaka) koji je dostavljen Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu pravde, Ministarstvu za

ljudska i manjinska prava, Ministarstvu finansija, Ministarstvu unutrašnjih poslova, na dalji postupak i Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i NVO "Centar za prava djeteta", na upoznavanje.

Uzimajući u obzir Preporuke iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. godina, koji je na zahtjev UNICEF-a pripremila Coram International at Coram Children's Legal Centre kojima se Skupštini, uključujući i sve skupštinske odbore koji se bave pitanjima djece, preporučuje:

- *puno korišćenje ovlašćenja u pogledu traženja odgovora od Vlade u vezi sa postignućima u pogledu praćenja stanja dječjih prava, koristeći između ostalog nalaze iz izvještaja Ombudsmana, u cilju informisanja svojih razmatranja;*

- *podsticanje razvoja kulture odgovornosti i potpuno iskorištavanje svojih zakonskih ovlašćenja da od Vlade zatraže konkretne odgovore na izvještaje Ombudsmana o pitanjima koja se tiču djece,*

Odbor je ocijenio izuzetno važnim da na Konsultativnom saslušanju dobije informacije o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja i o aktivnostima preduzetim na implementaciji preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. koju je, na zahtjev UNICEF-a, pripremila Coram International at Coram Children's Legal Centre.

Ovim konsultativnim saslušanjem Odbor za ljudska prava i slobode je realizovao preporuku datu od UNICEF-a, dajući takođe na posredan način doprinos i podsticaj realizaciji svih drugih preporuka datih brojnim institucijama.

Predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, Ministarstva pravde, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva finansija i Ministarstva unutrašnjih poslova upoznali su članove Odbora i ostale učesnike sjednice sa ključnim aktivnostima realizovanim na implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i implementaciji preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017.

U konstruktivnoj, dinamičnoj i veoma interesantnoj dvosatnoj raspravi **poslanici su postavili sledeća pitanja:**

1) Da li su preduzete aktivnosti na sprovođenju obuka za profesionalce iz centara za socijalni rad, policije, prosvjetne i zdravstvene radnike kako bi bili kvalitetnije obučeni za identifikaciju žrtava u slučaju zanemarivanja i zlostavljanja djece? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

2) Od ukupnog broja aktivnosti čija je realizacija planirana tokom 2017. i 2018. godine, koliko je do sada realizovano u potpunosti, djelimično ili se realizuje u kontinuitetu, a koliko njih nije realizovano? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

3) Koje aktivnosti su Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Zavod za socijalnu i dječju zaštitu preduzeli na jačanju kapaciteta zaposlenih u centrima za socijalni rad za zaštitu žrtava nasilja? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

4) Da li je Ministarstvo zdravlja uradilo analizu rada patronažnih službi i da li su preduzete aktivnosti na njihovom jačanju? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

5) U kojim gradovima su realizovane obuke zdravstvenih radnika koji dolaze u kontakt sa djecom žrtvama nasilja, koliko zdravstvenih radnika je obuhvaćeno i kakvi su konkretni rezultati obuka? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

6) Da li su kreirane procedure za zaštitu djece u ustanovama za djecu i ukoliko jesu, kakvi su dosadašnji rezultati njihove primjene? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

7) Da li su razvijeni programi profesionalnog razvoja kadra o nasilju nad djecom, zaštiti, kontinuitetu brige za sve stručnjake koji rade sa djecom žrtvama nasilja, djecom u riziku i djecom koja su izložena negativnim iskustvima iz djetinjstva i jesu li realizovane određene obuke za profesionalce u ovoj oblasti? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

8) Da li je razmatrana mogućnost osnivanja lokalnih savjeta za prava djeteta u svakoj opštini u Crnoj Gori i kada bi se mogla očekivati realizacija te aktivnosti ako je planirana? (*poslanik Milorad Vuletić, koji je učestvovao na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine*)

9) Da li se realizuje program "Porodični saradnik", u kojim opštinama, koliko porodica i djece je obuhvaćeno tokom 2017. i 2018. godine s obzirom da je Akcionim planom utvrđeno sprovođenje ovog programa u cijeloj zemlji do 2021. godine? (*član Odbora Mirsad Murić*)

10) Da li je kreiran program za pozitivno roditeljstvo koje uključuje i savjetovanje roditelja, kao i "roditeljske linije" za podršku s obzirom da je plan bio da se ova aktivnost realizuje i bude svima dostupna do 2019. godine? (*član Odbora Mirsad Murić*)

11) Imajući u vidu da je važno eliminisati ponovnu viktimizaciju djece žrtava i svjedoka, za šta je planirana izgradnja odvojene sobe u sudovima i tužilaštvima koja je po mjeri djeteta i koja je odvojena od počinitelja, kao i korišćenje intervjua sa djecom u odvojenim prostorijama putem video linka, u kom stepenu je ova planirana aktivnost do sada realizovana? (*predsjednik Odbora dr Halil Duković*)

12) S obzirom da je Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti utvrđena obaveza posjedovanja licenci za ustanove koje se bave pružanjem usluga iz ove oblasti i da dosta ustanova i nevladinih organizacija nije ispunilo uslove za dobijanje licence, čime se otežava njihovo funkcionisanje, a moglo bi se dovesti u pitanje i dalje pružanje usluga, postoji li mogućnost za definisanje prelaznog perioda za rješavanje ovog problema? (*predsjednik Odbora dr Halil Duković*)

Predstavnici nadležnih institucija dali su veoma sadržajne odgovore na postavljena pitanja i dodatna pojašnjenja u vezi sa realizacijom pojedinih aktivnosti.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja izuzetnu posvećenost nadležnih državnih organa u realizaciji brojnih aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2017-2021. godina, što je rezultiralo realizacijom više od 80% obaveza utvrđenih za ovaj izvještajni period. Ovom uspjehu doprinosi i novi pristup u sprovođenju Strategije po kojem se koordinatori implementacije Strategije smjenjuju godišnje, po principu rotacije i svako ministarstvo prepoznaje svoju odgovornost i ulogu u zaštiti djece od nasilja. Takođe, Odbor pohvaljuje multisektorski pristup i saradnju u prevenciji i zaštiti djece od nasilja, čemu i sam Odbor doprinosi, realizacijom brojnih aktivnosti u okviru kontrolne i nadzorne uloge Skupštine.
2. Odbor pohvaljuje posvećenost Ministarstva rada i socijalnog staranja zaštiti prava djeteta čijim radom i koordiniranjem implementacije Strategije u 2017. godini su ostvareni vidljivi rezultati:
 - broj prijava djece žrtava nasilja centrima za socijalni rad povećan je za 20%;
 - broj prijava za zanemarivanje djece centrima za socijalni rad povećan je za 39%;
 - pokrenuta je kampanja "Zaustavimo nasilje" u februaru 2017. godine uz podršku UNICEF-a i Telenor Fondacije;
 - urađene su procedure za zaštitu djece za nekoliko ustanova gdje djeca borave, među kojima su Dječji dom "Mladost" u Bijeloj, dnevni i resursni centri za djecu sa smetnjama u razvoju;
 - Ministarstvo je pristupilo pripremi izmjena i dopuna Zakona o radu čijim nacrtom je propisano da se ugovor o radu za obavljanje poslova koji podrazumijevaju rad sa djecom ne može zaključiti sa licem koje je osuđivano za djela seksualnog iskorišćavanja i zloupotrebe djece;
 - Ministarstvo je koordiniralo izradom novog Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama koji se temelji na reformi socijalne i dječje zaštite.Odbor izražava nadu da će se radom Nacionalne dječje telefonske linije i implementacijom usluge „Prihvatište za zaštitu djece od nasilja“ čija početak se očekuje u decembru 2018. godine, kao i implementacijom mjera koje će biti utvrđene Strategijom za ostvarivanje prava djeteta u Crnoj Gori za period 2019- 2023. godina, čije donošenje se planira u I kvartalu 2019. godine i osnaživanjem Savjeta za prava djeteta koje se realizuje uz pomoć

UNICEF-a, dodatno unaprijediti zaštita prava djeteta u Crnoj Gori, jer je to najvažnije pitanje kad je riječ o ljudskim pravima.

3. Odbor izražava zadovoljstvo brojnim aktivnostima koje je Ministarstvo prosvjete preduzelo na zaštiti djece od nasilja s obzirom da su u 2017. godini:

- izrađene procedure za resursne centre o prepoznavanju i postupanju u slučajevima svih oblika nasilja nad djecom sa smetnjama u razvoju i sprovedene obuke za zaposlene,
- razvijen program prevencije nasilja na društvenim mrežama i obučeni nastavnici informatike za njegovo sprovođenje,
- na Školskom portalu kreirana stranica o bezbjednosti na internetu i u saradnji sa UNICEF-om promovisana aplikacija „NET prijatelji“ koja edukuje djecu uzrasta od 9 do 11 godina o sigurnom korišćenju interneta.

Za pohvalu su i aktivnosti Ministarstva prosvjete realizovane u 2018. godini:

- sprovedena je analiza „Kontinuirani profesionalni razvoj vaspitača u Crnoj Gori“,
- djeca iz Dječjeg doma „Mladost“ uzrasta od tri godine do polaska u osnovnu školu integrisana su u redovne grupe pri JPU „Naša radost“ Herceg Novi,
- sprovedene su obuke za vaspitače i drugi stručni kadar koji radi sa djecom,
- kroz UPSHIFT program odabrano je pet projekata i realizovana tematska sesija „Nasilje i mladi“,
- izrađen je flajer „Čuvajmo djecu od trgovine ljudima“,
- kroz projekat Savjeta Evrope održana regionalna Konferencija „Borba protiv diskriminacije u školama,
- formiran je Tim Ministarstva prosvjete, Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije za zaštitu škola od vandalizma i neprihvatljivog ponašanja,
- sprovedeno je istraživanje „Ispitivanje iskustva i percepcije djece, nastavnika, roditelja prema mehanizmima prevencije i borbe protiv vršnjačkog nasilja“ i
- u okviru informatičkog sistema Ministarstva prosvjete razvijena je baza podataka koja sadrži spisak djece u riziku od nasilja kojoj može pristupiti 20 škola.

4. Odbor cijeni aktivnosti Ministarstva pravde koje u saradnji sa međunarodnim partnerima, prvenstveno UNICEF-om, preduzima mjere na unapređenju zaštite prava djeteta učesnika u sudskim postupcima u porodično-pravnim stvarima, što je bitno za sprečavanje viktimizacije djeteta, kao i aktivnosti na informisanju djece i njihovih zastupnika o pravima djeteta i dostupnim uslugama podrške u okviru pravosudnog sistema, čemu će doprinijeti i promotivni materijal pripremljen u saradnji sa UNICEF-om.

Odbor izražava nadu da će do kraja sledeće godine, zahvaljujući sredstvima iz IPA fondova, biti uspostavljen novi softver za Kaznenu evidenciju u okviru koje će biti i registar lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode učinjene nad djecom.

Takođe, Odbor očekuje da će razvojem novog sistema za sudstvo biti omogućena interoperabilnost što će Informacionom sistemu pravosuđa omogućiti razmjenu podataka sa ostalim sistemima na polju nasilja nad djecom.

5. Ohrabruju i aktivnosti Ministarstva zdravlja koje organizuje obuke za patronažne sestre u cilju njihovog jačanja i koje je, u saradnji sa UNICEF-om, pripremiло Nacrt protokola za postupanje zdravstvenog sektora u cilju zaštite djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, čije usvajanje se očekuje do kraja godine.

Članovi Odbora izražavaju nadu da će zdravstvena zaštita djece biti dodatno unaprijeđena završetkom specijalizacije tri ljekara psihijatra u 2019. i 2021. godini i kliničkog psihologa koji je trenutno na specijalizaciji, kao i izgradnjom Klinike za psihijatriju u Podgorici u kojoj će raditi dječji psihijatri i klinički psiholozi.

6. Odbor pozdravlja aktivnosti Ministarstva finansija na razvoju programskog budžeta u cilju njegove pune implementacije u 2020. godini, čime će se stvoriti uslovi da ukupna planirana sredstva budu potpuno vidljiva i da za svaki program budu jasni ciljevi i indikatori, čime će se znati koliko sredstava iz državnog budžeta se izdvaja za unapređenje položaja djece u Crnoj

Gori, što je bila jedna od preporuka relevantnih domaćih i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom prava djeteta. Takođe, Budžetom za 2019. biće planirana sredstva za rad Savjeta za prava djeteta.

7. Odbor pozdravlja djelovanje Ministarstva unutrašnjih poslova koje nema nerealizovanih aktivnosti iz Akcionog plana i konstatuje da ovo Ministarstvo, u skladu sa svojom nadležnošću, u kontinuitetu preduzima aktivnosti na suzbijanju nasilja u porodici i borbi protiv zloupotrebe djece putem internet i realizuje obuke policijskih službenika u cilju jačanja njihovih kapaciteta za postupanje sa djecom. Posebno je značajno formiranje početkom 2018. godine međuresorskog Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nad ženama u kojem su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Državnog tužilaštva, Vrhovnog suda i Višeg suda za prekršaje, uključujući i Savjet za građansku kontrolu rada policije i pet specijalizovanih NVO koje se bave ovom problematikom.
8. Povodom iznešene informacije da su samo neke opštine obuhvaćene pojedinim programima, Odbor je ocijenio da iako je za razvijanje pojedinih servisa za djecu potrebno određeno vrijeme, svako dijete u Crnoj Gori mora imati jednaku zaštitu bez obzira gdje se nalazi. Takođe, članovi Odbora smatraju da porodica mora biti osnova svega, zbog čega treba najviše raditi na jačanju servisa za podršku porodici. Stoga, Odbor poziva sve relevantne institucije da se u narednoj godini uključe u realizaciju Programa „Roditeljstvo“ koji je UNICEF ove godine sprovodio u domovima zdravlja u Beranama i Bijelom Polju, vrtiću „Đina Vrbica“, NVO „Roditelji“ i „Pedagoškom centru Crne Gore“. Odbor ocjenjuje da bi formiranje nacionalnih trenera u svim institucijama bilo veoma značajno, jer je besplatni program „Roditeljstvo“, kojim se realizuje Strategija usmjeren na sprečavanje nasilja nad djecom, uspostavljanje pozitivnog odnosa između roditelja i djece, kao i na razvijanje osjećaja kompetentnosti kod roditelja. Odbor podsjeća i da je prema rezultatima analize ovog programa na međunarodnom i nacionalnom nivou njegovo sprovođenje naročito uticalo na smanjenje fizičkog i emocionalnog kažnjavanja djece, nefunkcionalnosti roditelja, poteškoća u kući, hiperaktivnosti djece, kao i na smanjenje depresije kod roditelja.
9. Odbor za ljudska prava i slobode preporučuje nadležnim organima da, u saradnji sa međunarodnim partnerima, u narednom periodu intenziviraju aktivnosti kako bi se:
 - obezbijedila finansijska sredstva i bolja međuresorna koordinacija za osnivanje i operacionalizovanje Nacionalne Dječje kuće za djecu žrtve nasilja,
 - izradila analiza zakonskog okvira o nasilju nad djecom u Crnoj Gori za što je potrebno obezbijediti finansijska sredstva za konsultanta,
 - obezbijedila finansijska sredstva za proširenje programa „Porodični saradnik“ na sve opštine u Crnoj Gori do 2021. godine,
 - obezbijedila finansijska sredstva za proširenje programa „Roditeljstvo“ na sve opštine u Crnoj Gori,
 - obezbijedila finansijska sredstva za intenziviranje obuka zaposlenih u zdravstvenom sektoru kako bi se ojačale savjetodavne usluge za tretman i psiho-socijalnu podršku žrtvama,
 - obezbijedila finansijska sredstva za izradu i implementaciju specijalizovane obuke psihijataru i psihologa za obavljanje forenzičkog intervjua sa žrtvama nasilja i
 - obezbijedila finansijska sredstva za obuke i organizovalo pružanje usluge za rad sa počiniocima nasilja nad djecom.
10. Odbor za ljudska prava i slobode će u 2019. godini, u okviru kontrolne i nadzorne uloge Skupštine, realizujući preporuke upućene skupštinskim radnim tijelima u Izvještaju o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori, održati kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju preostalih aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti na implementaciji preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017.

11. Odbor za ljudska prava i slobode će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO “Građanska alijansa”, NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, učesnicima sjednice, na upoznavanje i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu pravde, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu finansija i Ministarstvu unutrašnjih poslova, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković